

Project leefbaarheid kern Ransdaal

Rapportage Toekomstvisie

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	3
2.	LEEFBAARHEID RANSDAAL: STERKTEN EN ZWAKTEN	4
3.	RELEVANTE ONTWIKKELINGEN	5
4.	VISIE OP BASISKWALITEIT KERNEN VOERENDAAL	7
5.	RANSDAAL IN TOEKOMSTPERSPECTIEF	9
	5.1. ONTWIKKELINGSGANG ZONDER INTERVENTIES	9
	5.2. ONTWIKKELINGSGANG MET INTERVENTIES	10
6.	VERGELIJKENDE ANALYSE	11
7.	OPSTAP NAAR HET UITVOERINGSPROGRAMMA	13

1. INLEIDING

In het kader van het project 'Leefbaarheid kern Ransdaal' heeft als eerste stap het bronnenonderzoek plaatsgevonden. Door middel van startconferenties, een enquête onder de inwoners en een inventarisatie van de uitgangssituatie is veel informatie verzameld. Deze is gebundeld in de Rapportage Basisgegevens. De verzamelde informatie is vervolgens geanalyseerd met als resultaat een beeld van de sterkten en zwakten van Ransdaal. Conform het projectplan is thans de toekomstverkenning aan de orde. Deze omvat als onderdelen:

- a. bevindingen van de sterkte-zwakte analyse;
- b. schets van actuele ontwikkelingen van belang voor de leefbaarheid van Ransdaal;
- c. twee toekomstscenario's voor Ransdaal, een met en een zonder interventies;
- d. visie op basiskwaliteit (voor de kernen van de gemeente Voerendaal).

Cruciaal in het licht van het vervolgtraject is de analyse waarbij de uitgangssituatie van Ransdaal wordt vergeleken met het realistische streefbeeld. Dit streefbeeld wordt met name ontleend aan de visie op basiskwaliteit van de kernen in de gemeente Voerendaal en het toekomstscenario voor Ransdaal met interventies. Zodoende ontstaat de 'kapstok' waaraan het Uitvoeringsprogramma en de daarin opgenomen verbetertrajecten worden opgehangen.

2. LEEFBAARHEID RANSDAAL: STERKTEN EN ZWAKTEN

De analyse van de sterkten en zwakten van Ransdaal is enerzijds gebaseerd op objectieve gegevens (feiten), anderzijds op subjectieve gegevens (meningen). Schematisch levert dit het volgende beeld op:

STERKTEN	ZWAKTEN
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ransdaal is een rustig dorp: het is er goed leven en wonen in een mooie omgeving ▪ De inwoners voelen zich medeverantwoordelijk voor de leefbaarheid van Ransdaal ▪ Ransdaal heeft een rijk verenigingsleven: er zijn veel verenigingen en vrijwilligers-organisaties met veel leden ▪ Het vrijwillig kader in Ransdaal is behoorlijk aan de maat ▪ Er is in Ransdaal een behoorlijk aantal gemeenschapsactiviteiten ▪ De inwoners van Ransdaal zijn actief in de sfeer van sport, bewegen, uitgaan ▪ De inwoners van Ransdaal gaan op een goede manier met elkaar om; er is sprake van sociale cohesie ▪ Ransdaal is een (relatief) veilige kern ▪ Er zijn in Ransdaal belangrijke basisvoorzieningen als school, peuterspeelzaal, sportaccommodaties, detailhandel ▪ De inwoners van Ransdaal zijn tevreden over hun woningen, die in veel gevallen als levensloopbestendig worden gezien ▪ Er zijn veel ondernemers/ondernemingen in Ransdaal ▪ De situatie op het vlak van werk en inkomen is goed te noemen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De herkenbaarheid van de kern is niet groot ▪ Er zijn onvoldoende activiteiten in Ransdaal voor de doelgroep 12-18 jaar ▪ Er is in Ransdaal (beperkt) sprake van overlast; de handhaving is onvoldoende ▪ Bepaalde accommodaties (met name gemeenschapshuis, school en peuterspeelzaal/bibliotheek) zijn niet meer adequaat ▪ Voorzieningen die in Ransdaal ontbreken zijn: eerstelijnsgezondheidszorg, services (bijvoorbeeld bank, postkantoor), speelvoorzieningen voor kinderen ▪ De verkeerssituatie in Ransdaal telt grote knelpunten, met name de Ransdalerstraat en de Midweg ▪ Het openbaar vervoer is beperkt voorhanden ▪ Er zijn onvoldoende (geschikte) woningen voor starters en ouderen ▪ Woningen in de sociale huursector zijn beperkt voorhanden ▪ Er zijn onvoldoende mogelijkheden voor nieuwbouw ▪ Er is sprake van onvoldoende doorstroming op de woningmarkt ▪ De mantelzorg is in Ransdaal (licht) ondervertegenwoordigd ▪ De detailhandel en de horeca staan onder druk ▪ Er is weinig ontwikkeling op het vlak van recreatie en toerisme ▪ De dreiging van wateroverlast in Ransdaal (ondanks de genomen maatregelen) aanwezig ¹

De volledige sterkte-zwakte analyse van Ransdaal staat op de gemeentelijke website (www.voerendaal.nl).

¹ Aspect toegevoegd door de Projectgroep

3. RELEVANTE ONTWIKKELINGEN

Het gestructureerd werken aan de leefbaarheid van Ransdaal geschiedt binnen een dynamische context. Er zijn tal van (typen) ontwikkelingen die in dit verband relevant zijn en waar (zo veel als redelijker wijs mogelijk) rekening mee moet worden gehouden.

Een beknopte opsomming:

Locale ontwikkelingen

Ook zonder leefbaarheidsproject staan de ontwikkelingen in Ransdaal niet stil. Impulsen van de inwoners, de ondernemers, de professionele organisaties en de vrijwilligersorganisaties zorgen voor een autonome dynamiek. Daarnaast is sprake van lopende ontwikkelingen op het vlak van beleid en planning. Een voorbeeld vormen de plannen voor het gebied Ransdalerveld.

Demografische ontwikkelingen

Er is -óók in Ransdaal- sprake van dubbele vergrijzing: meer ouderen en relatief meer oudere ouderen. In 2015 maken de 55+-ers circa 40% van de bevolking uit. Daarna zet de vergrijzing in rustiger tempo door, waarbij met name het aantal hoogbejaarden stijgt. Een en ander gaat gepaard met ontgroening met name door daling van vooral de categorie 0-9 jarigen. Door de vergrijzing ontstaat meer en meer aandacht voor (samenhangende) aspecten als levensdomeinen, levensloop (zie bijvoorbeeld de brede aandacht voor 'de levensloopbestendige wijk'), competenties en leeftijd. Een inspirerende leefomgeving werkt competentiebevorderend, óók op hoge leeftijd.

Ontwikkelingen aan de zijde van de overheid

De regering streeft naar een duurzaam en beheersbaar zorgstelsel. De AWBZ (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten) wordt vernieuwd waarbij met name de indicatie voor verblijf in verzorgings- of verpleeghuis wordt aangescherpt. De burger wordt geacht om zo lang mogelijk zelfstandig, in de eigen omgeving te wonen.

Bepaalde doelgroepen (bijvoorbeeld gehandicapten) verlaten meer en meer hun intramurale woningen en gaan (weer) in de wijk of kern wonen. Dit noemt men extramuralisering. Adequate voorzieningen en diensten op het vlak van wonen, welzijn, zorg zijn noodzakelijk om dit proces van 'vermaatschappelijking' te doen slagen. Het gaat hierbij om een integrale benadering: de burgers mogen geen last hebben van schotten tussen de sectoren van de aanbieders. Wat wonen betreft is de actualisering van de Regionale Woonvisie Parkstad Limburg van belang.

De regering streeft ernaar om het beleid op het vlak van maatschappelijke ondersteuning (zo veel mogelijk) te decentraliseren. Hiertoe wordt de Wet Maatschappelijke Ondersteuning voorbereid, die naar verwachting medio 2006 in werking treedt. De gemeente dient in samenspraak met de burgers (op individu danwel gemeenschap gericht) beleid te ontwikkelen binnen een negental prestatievelden. Een van de prestatievelden is de leefbaarheid van de wijk/kern.

Cruciaal in dezen is dat de overheid de zelfredzaamheid van de burgers als uitgangspunt neemt. In tweede instantie dienen burgers een beroep te doen op de 'civil society': onder meer het vrijwilligerswerk, de mantelzorg. In derde instantie komt professionele hulp en ondersteuning aan de orde.

Op het meer fysieke vlak zijn er ontwikkelingen, zoals het kernenbeleid van de provincie, de plannen voor een licht rail verbinding in Zuid-Limburg en de visie op woonmilieus van Parkstad Limburg, waardoor voorzieningen in de kleine kernen worden gestimuleerd.

Ontwikkelingen aan de zijde van de burgers

'Dé' burger bestaat niet. Er is sprake van verschillende generaties, uiteenlopende levensstijlen, inkomenssituatie, zorgbehoefte enzovoorts. Burgers worden in hun benadering steeds flexibeler en mobieler. Zij bepalen zelf de mate waarin en de wijze waarop zij de kern als uitgangspunt voor hun handelen kiezen. Individualisering is in dezen dus een bekend begrip. Er treden (meer en meer) spanningen op tussen de individuele ontplooiing van mensen en het collectieve belang, tot uitdrukking komend in sociale cohesie, sociale infrastructuur en ook leefbaarheid.

De relatie overheid-burgers

Sedert enige jaren krijgt de relatie overheid -burgers bijzonder veel aandacht. Er lijkt sprake van een kloof, waarbij de verwachtingen over en weer niet sporen. Ingezet wordt op vermindering van bureaucratie, betere communicatie en interactie die er ook echt toe doet. Een geloofwaardige en betrouwbare overheid stimuleert daarbij de participatie van burgers in politieke en maatschappelijke processen.

Technologische ontwikkeling

De technologische ontwikkeling neemt een hoge vlucht. Dit heeft een uitwerking op allerlei facetten die van belang zijn in het kader van de leefbaarheid. Enkele voorbeelden: communicatie en informatievoorziening, domotica (voorzieningen in woningen), teleshopping, veiligheid.

4. VISIE OP BASISKWALITEIT KERNEN VOERENDAAL

Het begrip basiskwaliteit wordt gebruikt om aan te duiden wat er ten minste aan functies, voorzieningen, diensten, (fysieke én sociale) infrastructuur in een kern noodzakelijk is opdat mensen er graag willen (blijven) wonen. Dit raakt aan de thema's die in het leefbaarheidsproject centraal staan: sociale netwerken, veiligheid, voorzieningen, verkeer/mobiliteit, wonen en zorg en welzijn en economische potentie. Daarnaast is de rolopvatting van de gemeente een belangrijke factor. Het is vanuit de optiek van basiskwaliteit niet relevant over welke kern in de gemeente Voerendaal het precies gaat. De visie op basiskwaliteit is in principe op alle kernen in de gemeente van toepassing.

Aan de visie op basiskwaliteit liggen de volgende uitgangspunten ten grondslag:

- een kern is een woon- werk-¹ en leefomgeving voor alle leeftijden, een kern is levensloopbestendig;
- een kern staat ten dienste van zowel de individuele als de collectieve ontplooiing van de inwoners;
- functies en/of diensten hoeven niet in de kern zelf aanwezig te zijn, voorzover zij maar ten behoeve van de inwoners van de kern op een passende wijze beschikbaar zijn;
- invulling geven aan de noodzakelijke basiskwaliteit is een gedeelde verantwoordelijkheid van gemeente, professionele organisaties, ondernemers, vrijwilligersorganisaties en inwoners.

Basiskwaliteit is geen statisch begrip, een periodieke herijking is wezenlijk op basis van externe factoren en de dynamische ontwikkelingen in de kern.

De visie op basiskwaliteit valt uiteen in de volgende negen elementen:

I. Functies

De kern heeft de basisfuncties wonen, werken, leren, recreëren en ontmoeten en biedt daarvoor de randvoorwaarden.

II. Voorzieningen

De volgende voorzieningen worden aangemerkt als basisvoorziening: buurtwinkel (met beperkt assortiment), basisschool, peuterspeelzaal, speelvoorzieningen, kerk, multifunctionele accommodatie (of als zodanig te gebruiken accommodatie) voor verenigings- en ontmoetingsactiviteiten, servicepunt voor basale diensten (post, bank e.d.), fysiek punt voor 1^e lijnszorg.

III. Sociale netwerken

De kern beschikt over een vitaal verenigingsleven (inclusief buurtorganisaties) en vrijwilligerswerk. Er zijn voldoende gemeenschapsactiviteiten en mogelijkheden tot ontmoeting.

¹ Aspect toegevoegd door de Projectgroep

IV. Diensten

In de kern zijn basale diensten beschikbaar als bancaire en postale diensten, informatiepunt wonen, welzijn en zorg en services (bijvoorbeeld kopiëren, klussendienst).

V. Verkeer, vervoer en toegankelijkheid

De kern kent een adequate én veilige verkeersinfrastructuur. De kern is aangesloten op het openbaar vervoer en op specifieke vervoersmogelijkheden voor ouderen en gehandicapten. De voorzieningen in de kern zijn goed bereikbaar en goed toegankelijk.

VI. De openbare ruimte

De openbare ruimte biedt voldoende mogelijkheden voor de basisfuncties van de kern. Er is met name ook voldoende mogelijkheid voor informele ontmoeting en sociale activiteiten. Het beheren van ‘grijs’ en ‘groen’ is adequaat. De openbare ruimte wordt zó ingericht dat sprake is van een veilige kern.

VII. Diversiteit woningen

In de kern is sprake van diversiteit aan woningen: huur- én koopwoningen, woningen in uiteenlopende prijsklassen, woningen/woonvormen die geschikt zijn voor specifieke doelgroepen (met name ouderen en gehandicapten), dus óók zogenaamde zorgwoningen.

VIII. Economische potentie

De kern heeft een goede infrastructuur voor ondernemerschap. De per kern te definiëren economische potentie wordt ondersteund door stimulerende initiatieven.

IX. Rolopvatting gemeente

Het gemeentelijk beleid, de gemeentelijke plannen, de gemeentelijke voorzieningen staan ten dienste van de leefbaarheid van de kernen. Beleidsontwikkeling en planontwikkeling zijn transparant en interactief. Binnen structuren en processen (bijvoorbeeld klachtenbehandeling) staat de burger als individu én als collectief centraal.

Indien deze negen elementen in samenhang en op niveau in een kern aanwezig zijn, kan gesproken worden van basiskwaliteit.

5. RANSDAAL IN TOEKOMSTPERSPECTIEF

5.1 ONTWIKKELINGSGANG ZONDER INTERVENTIES

Indien de leefbaarheid van Ransdaal niet actief wordt bevorderd zal er geen sprake zijn van een noodscenario met acute problemen. Er zal eerder sprake zijn van een langzaam, welhaast onzichtbaar proces van afnemende leefbaarheid. Verantwoordelijk hiervoor zijn met name de volgende factoren:

- de dubbele vergrijzing gevoegd bij het ontbreken van voldoende zorgwoningen en zorgvoorzieningen;
- het ontbreken van voldoende geschikte woningen voor starters;
- het gebrek aan goede voorzieningen en activiteiten voor jongeren;
- het ontbreken van voorzieningen op het vlak van basale dienstverlening;
- afbreukrisico in de sfeer van horeca en detailhandel;
- de beperkte kwaliteit van bepaalde accommodaties die voor de gemeenschap belangrijk zijn.

In samenhang kunnen deze factoren ertoe leiden dat inwoners van Ransdaal hun heil -definitief door verhuizing dan wel voor bepaalde diensten en activiteiten- buiten Ransdaal zoeken. Dit leidt tot druk op het verenigingsleven, het vrijwilligerswerk en de mantelzorg. Bovendien zal de levendigheid van Ransdaal afnemen: minder sociale dynamiek, minder ontmoeting, minder sociale cohesie en uiteindelijk minder schouders onder de leefbaarheid van Ransdaal. Voorzieningen zoals detailhandel en het openbaar vervoer zullen daardoor verder onder druk komen te staan. Onherroepelijk zal er meer spanning optreden op de as inwoners - gemeente. De gemeente kan immers niet compenseren waar Ransdaal als gemeenschap te kort schiet. Dit zal de participatie van de inwoners in de democratische processen niet ten goede komen.

Perspectief

Ransdaal wordt een dorp waar het fijn wonen is voor degenen die mobiel zijn en niet afhankelijk zijn van wat Ransdaal zelf te bieden heeft. Belangrijke doelgroepen als jongeren en ouderen zijn genoodzaakt Ransdaal te verlaten wegens ontbrekende woningen. De sociale dynamiek in Ransdaal neemt steeds verder af. Het verenigingsleven stagneert. Ransdaal maakt een verstilde, zelfs ietwat doodse indruk.

5.2 ONTWIKKELINGSGANG MET INTERVENTIES

Indien de leefbaarheid van Ransdaal actief wordt bevorderd zal de identiteit van het dorp niet sterk veranderen. Ook dan blijft Ransdaal een fijn, rustig dorp maar wel een dorp voor iedereen, van jong tot oud. Geschikte, gedifferentieerde woonvormen, doorstroming op de woningmarkt, verbeterde bereikbaarheid door middel van het openbaar vervoer en goede zorg- en welzijnsdiensten voorkomen dat inwoners tegen hun zin Ransdaal moeten verlaten. Problemen met betrekking tot de verkeerssituatie en de openbare ruimte zijn aangepakt. De noodzakelijke basisvoorzieningen¹ zijn in Ransdaal aanwezig. De accommodaties voldoen aan moderne maatstaven. Er zijn gemeenschapsactiviteiten voor inwoners van alle leeftijden. Mensen (ook jongeren) zijn geneigd hun heil vaker in Ransdaal te zoeken, hetgeen leidt tot meer levendigheid, meer ontmoeting, meer sociale cohesie. Het verenigingsleven doet het goed en ook in de sfeer van vrijwilligerswerk/mantelzorg is sprake van continuïteit, zelfs van aanwas. De gemeenschapszin is op peil, net als het verantwoordelijkheidsbesef van de inwoners. Er is sprake van vertrouwen op de as inwoners -gemeente, hetgeen ook de participatie van inwoners in de democratische processen stimuleert.

Perspectief

Ransdaal is een fijn dorp met een goede sociale dynamiek. De inwoners zijn betrokken en actief. Het verenigingsleven is vitaal. Er zijn gemeenschaps-activiteiten voor jong en oud. Voor iedereen -starter én senioren- is er een passende woning, met welzijns- en zorgdiensten. Voor basale zaken hoeft je het dorp niet uit. Ransdaal maakt een vitale indruk.

¹ Zie pagina 7 ad II voor de basisvoorzieningen die als zodanig door de gemeente Voerendaal zijn aangemerkt

6. VERGELIJKENDE ANALYSE

Indien de uitgangssituatie in Ransdaal wordt gerelateerd aan de visie op basiskwaliteit wordt de noodzaak van interventies aangetoond. Onomstotelijk wordt onderbouwd dat de leefbaarheid van Ransdaal thans onder druk staat. Uitgaande van de noodzaak tot interventies wordt de gewenste, specifiekere inkleuring helder uit de toekomstvisie, waarin de ontwikkelingsgang met interventies wordt geschetst. Niet vergeten mag worden dat het bronnenonderzoek gedetailleerde informatie heeft opgeleverd waarmee beslissers, beleidsmakers, ontwikkelaars en uitvoerders in de praktijk hun voordeel kunnen doen.

Bevordering van de leefbaarheid van Ransdaal kan als volgt gestalte krijgen:

Functies

De basisfuncties zijn in Ransdaal voorhanden. Voor specifieke aanknopingspunten voor verbetering wordt verwezen naar de thema's.

Voorzieningen

Richting van de interventie:

- realiseren van voorzieningen voor de kinderen c.q. de jongeren;
- realiseren van een voorziening voor eerstelijnszorg (bijvoorbeeld spreekuur huisarts, distributiepunt apotheek);
- realiseren van de noodzakelijke randvoorwaarden voor praktische dienstverlening (post, bank);
- verbeteren van de volgende accommodaties: gemeenschapshuis, sportzaal, school, peuterspeelzaal.

Sociale netwerken

Richting van de interventie:

- ontwikkelen van een initiatief gericht op het behouden en zo mogelijk versterken van het vrijwillig kader in Ransdaal;
- ontwikkelen van een initiatief gericht op het actief benutten van de competenties en de gemeenschapszin van de vitale senioren;
- organiseren van gemeenschapsactiviteiten, met name voor de doelgroep van 12-18 jaar waarvoor in Ransdaal weinig te doen is.

Diensten

Richting van de interventie:

- voorzien in basale diensten als bancaire diensten, postale diensten, services als kopiëren, klussendienst;
- voorzien in integrale diensten op het vlak van welzijn en zorg, mede ter ondersteuning van de woonfunctie van ouderen en andere doelgroepen.

Verkeer, vervoer en toegankelijkheid

Richting van de interventie

- treffen van maatregelen ter opheffing van onveilige verkeerssituaties conform de gestelde prioriteiten (met name Ransdalerstraat, Midweg);
- verbeteren van het openbaar vervoer door verbetering van de dienstregeling/routes alsmede het bevorderen van het gebruik van Reisnet;
- heroverwegen van verkeersmaatregelen.

Openbare ruimte

Richting van de interventie:

- nader definiëren/afbakenen van de kern Ransdaal en ontwikkelen van een visie op mogelijkheden om de identiteit van de kern te versterken;
- verbeteren van handhaving c.q. toezicht ter voorkoming/bestrijding van overlast;
- verbeteren van de straatverlichting.

Diversiteit woningen

Richting van de interventie:

- realiseren van voldoende woningen met voldoende diversiteit qua doelgroepen (bijvoorbeeld senioren, starters), prijsklasse, huur/koop, mede met het oog op de gewenste 'doorstroming';
- de mogelijkheden voor uitbreidingsplannen nader onderzoeken;
- vergroten van de aandacht van de gemeente voor de woonomgeving waarbij de signalering van de inwoners leidend is.

Economische potentie

Richting van de interventie:

- ontwikkelen van toeristisch-recreatief beleid voor Ransdaal, mede ter vermindering van de druk op horeca en toerisme.

Relatie overheid – burgers

Richting van de interventie:

- actief benutten van het leefbaarheidstraject voor de intensivering van de relatie gemeente - inwoners conform het principe van gedeelde verantwoordelijkheid.

7. OPSTAP NAAR HET UITVOERINGSPROGRAMMA

De stappen die tijdens het project ‘leefbaarheid kern Ransdaal’ worden gezet vormen het kader voor het Uitvoeringsprogramma. Het Uitvoeringsprogramma wordt zo ingedeeld dat het zo veel mogelijk aansluit bij de inzichten en prioriteitstelling van de Projectgroep. Daarbij wordt uiteraard aandacht besteed aan de - ook voor de inwoners hanteerbare - leefbaarheidsthema’s:

- sociale netwerken
- veiligheid
- voorzieningen
- verkeer
- wonen
- zorg en welzijn
- economische potentie

Gewerkt wordt op basis van strategisch doelen met daaraan gekoppeld één of meer concrete projecten die gefaseerd in uitvoering worden genomen. Het is niet zo dat daarbij alles wat in principe wenselijk is wordt opgepakt. Er is sprake van een ‘filter’ dat bestaat uit belangrijke uitgangspunten als haalbaarheid (niet te veel hooi op de vork), beheersbaarheid (doen wat je met elkaar afspreekt) en samenwerking van gemeente, inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen (méér schouders eronder).